

Stowarzyszenie Tęczowi Społecznicy
ul. Kutnowska 11
93-485 Łódź
tel: 575-730-548

Łódź,

Stowarzyszenie Tęczowi Społecznicy
ul. Kutnowska 11
93-485 Łódź

Kancelaria Sejmu
Biuro Prawne
Wydział Podawczy
Aleja na Skarpie 16
Warszawa

Petycja do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie wprowadzenia Ustawy o uzgodnieniu płci.

Szanowny Panie Marszałku,
Szanowne Panie Posłanki i Panowie Posłowie Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej,

Mając na względzie art. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) oraz art. 63 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. nr 78 poz. 483 ze zm.) składam petycję o podjęcie inicjatywy ustawodawczej, mającej na celu uchwalenie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawy o uzgodnieniu płci.

Już 5 lat temu Rzecznik Praw Obywatelskich Adam Bodnar zwracał uwagę na to, iż : *“W prawie polskim, pomimo podejmowanych inicjatyw legislacyjnych w tym zakresie, nie istnieją do dzisiaj przepisy prawne regulujące możliwość pełnego uzgodnienia płci – dokonania odpowiednich zmian oznaczenia płci w akcie urodzenia i dokumentach tożsamości – w sposób zgodny ze wskazanymi standardami międzynarodowymi. Jedynym dostępnym dla osób transpłciowych rozwiązaniem jest w tej sytuacji wytoczenie powództwa przeciwko rodzicom na podstawie art. 189 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. -Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1360, z późn. zm.; dalej jako: „k.p.c.”). Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. O takiej formule uzgodnienia płci metrykalnej ze stanem faktycznym przez osoby transpłciowe rozstrzygnęła uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 września 1995 r. Sąd Najwyższy jednocześnie rozstrzygnął, że w sytuacji, gdyby rodzice*

Stowarzyszenie Tęczowi Społeczniczy
ul. Kutnowska 11
93-485 Łódź
tel: 575-730-548

(albo jedno z rodziców) nie żyli, powództwo powinno być wytoczone przeciwko kuratorowi ustanowionemu przez sąd.”¹

Pomimo upływu czasu, opisana powyżej formuła sądowego uzgodnienia płci nadal obowiązuje i obciążona jest wieloma mankamentami.

Pierwszym i najważniejszym jest konieczność pozwania do sądu rodziców przez osobę chcącą dokonać uzgodnienia płci. Pomimo znacznego zwiększenia się świadomości i poziomu akceptacji społecznej w kwestii osób LGBTQ+, w tym także osób transpłciowych, wciąż zdarzają się przypadki, gdy rodzice nie akceptują decyzji pełnoletniego dziecka i chcą jej przeciwdziałać. W takich sytuacjach zazwyczaj mamy do czynienia z celowym przeciąganiem procesu sądowego poprzez brak stawienia na rozprawach, kwestionowanie opinii biegłych, czy też składaniem apelacji od pozytywnej decyzji sądu. Zauważyć należy, że jedyną stroną, posiadającą w tym wypadku interes prawny, jest osoba składająca wniosek o uzgodnienie płci, nie zaś jej rodzice, zatem ich udział w postępowaniu musi budzić duże wątpliwości. Wyraźnie zaznaczyć trzeba również, że nawet w przypadku, gdy rodzice całkowicie wspierają decyzję dziecka, zastosowanie w postępowaniu o uzgodnienie płci art. 189 k.p.c. powoduje silny stres u obu stron, związany z pozwem i rozprawami. Sytuacja ta bowiem tworzy sztuczne wrażenie “konfliktu” pomiędzy wnioskującym, a pozwanymi, nie pozostając bez wpływu zarówno na dobrostan psychiczny obu stron, jak i na życie rodzinne.

Kolejnym istotnym zagadnieniem jest brak jednolitych przepisów szczegółowych do prowadzenia postępowań o uzgodnienie płci. Obecnie nie istnieje żadne prawo precyzujące w jasny i wyczerpujący sposób jacy lekarze specjaliści powinni być zaangażowani w proces diagnozowania transpłciowości, ani jakie badania powinny zostać wykonane przez osobę wnioskującą o uzgodnienie płci.

W efekcie zakres badań ustalany jest każdorazowo przez powołanego przez sąd biegłego i może różnić się znacząco w zależności od czasu i miejsca złożenia wniosku o uzgodnienie. Należy zauważyć, iż procedura uzgodnienia płci- jako nieuregulowana prawnie- nie podlega żadnej refundacji ze strony NFZ. Gros zleconych badań osoba transpłciowa musi zatem wykonać z własnych środków, co wiąże się ze znacznym obciążeniem finansowym, tym istotniejsze jest zatem wprowadzenie wyczerpującego i spójnego prawa, regulującego te kwestie.

¹ BIULETYN RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH 2019, nr 6 Zasada Równego Traktowania. Prawo i praktyka, nr 27 Sytuacja prawna osób nieheteroseksualnych i transpłciowych w Polsce. Międzynarodowy standard ochrony praw człowieka osób LGBT i stan jego przestrzegania z perspektywy Rzecznika Praw Obywatelskich.

Stowarzyszenie Tęczowi Społecznicy
ul. Kutnowska 11
93-485 Łódź
tel: 575-730-548

Brak odpowiednich regulacji, dotyczących uzgodnienia płci, największy wpływ ma jednak na samych zainteresowanych. W publikacji Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego czytamy, że “Podstawowym warunkiem dobrostanu psychicznego człowieka jest integracja jego psychiki z jego ciałem oraz możliwość ekspresji swojej płciowości zgodnie z odczuwaną tożsamością płciową. W Polsce ustalenie płci metrykalnej odbywa się w ramach procesowego postępowania sądowego i trwa przeciętnie od kilku miesięcy do nawet kilku lat. Czas ten, jest często czasem straconym w szeroko rozumianym rozwoju jednostki. Ponadto rozbieżność pomiędzy ekspresją płciową osoby, a płcią oznaczoną w dokumentach utrudnia funkcjonowanie w obrębie instytucji oświatowych, w pracy czy przestrzeni publicznej.”² W cytowanym fragmencie zwrócono uwagę na bardzo istotny problem, którym jest brak możliwości szybkiej wymiany dokumentów przez osoby w trakcie tranzycji. Przewlekłe postępowanie sądowe często doprowadza do sytuacji, w której osoba w trakcie terapii hormonalnej nabywa cechy fizyczne płci odczuwanej, podczas gdy w dokumentach wciąż figuruje płeć nadana przy urodzeniu. Upośledza to w istotny sposób codzienne funkcjonowanie danej osoby utrudniając np. znalezienie zatrudnienia czy funkcjonowanie w przestrzeni publicznej wszędzie tam, gdzie niezbędne jest zweryfikowanie tożsamości na podstawie dowodu osobistego. Wprowadzenie do porządku prawnego ustawy o uzgodnieniu płci mogłoby w znaczący sposób przyczynić się do skrócenia etapu sądowego i możliwości szybszej aktualizacji dokumentów przez osoby transpłciowe.

Najważniejszym argumentem za wprowadzeniem ustawy o uzgodnieniu płci powinna być jednak troska Państwa Polskiego o swoich obywateli. Kwestia osób transpłciowych nie jest bowiem “tematem zastępczym”, a rzeczywistością, z którą mierzy się na co dzień wiele osób w Polsce.

Osoby transpłciowe nie tylko są najbardziej narażoną na przemoc fizyczną i seksualną grupą spośród ogółu osób LGBTQ, cierpią również na stres mniejszościowy, a wskaźniki prób samobójczych wśród nich okazują się dwudziestodwukrotnie wyższe w porównaniu z tymi, które opisują populację generalną.³

Przewlekłość postępowania sądowego, niewystarczająca ilość wykwalifikowanych specjalistów z zakresu transpłciowości, presja rodzinna i społeczna powodują, że proces tranzycji jest szczególnie wyczerpujący dla psychiki ludzkiej. Jaskrawym, ale niestety nie jedynym przykładem może być historia Milo Mazurkiewicz. Milo jako wolontariuszka

² Stanowisko Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego ws sytuacji społecznej, zdrowotnej i prawnej osób transpłciowych; źródło <https://pts-seksuologia.pl/>

³ Dane za: Stanowisko Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego ws sytuacji społecznej, zdrowotnej i prawnej osób transpłciowych; źródło <https://pts-seksuologia.pl/>

Stowarzyszenie Tęczowi Społecznicy
ul. Kutnowska 11
93-485 Łódź
tel: 575-730-548

współpracowała z Grupą Stonewall wspierającą osoby LGBT, była osobą transpłciową, w trakcie tranzycji. Na swoich mediach społecznościowych napisała : *“Mam dość. Mam dość tego, że jestem traktowana jak gówno. Mam dość ludzi (psychologów, lekarzy, terapeutów) mówiących mi, że nie mogę być tym, kim jestem, bo wyglądam w nieodpowiedni sposób. Traktujących mnie, jakbym to wszystko wymyśliła i potrzebowała papierów, aby to udowodnić. Przywiązujących większą wagę do tego, jak wyglądam, niż do tego, jak się czuję.”*

6 maja 2019 Milo Mazurkiewicz skoczyła z mostu Łazienkowskiego w Warszawie i ta śmierć odbiła się głośnym echem w mediach. O ilu jednak nie wiemy? Ile jeszcze osób może nie wytrzymać presji żmudnego postępowania przed sądem, które może ciągnąć się latami, braku przepisów dotyczących badań i diagnostyki?

Intencją wnioskodawcy jest przekonanie Pana, Panie Marszałku, oraz Posłanki i Posłów na Sejm RP, że przyjęcie ustawy o uzgodnieniu płci to absolutna konieczność. Nasz projekt ma na celu uproszczenie postępowania przed sądem i jego skrócenie, dlatego też wnioskodawcy proponują, aby Minister Sprawiedliwości wskazywał konkretne Sądy Okręgowe, które takie postępowania będą prowadzić.

W naszej opinii umożliwi to powstanie wyspecjalizowanych wydziałów, które szybciej i sprawniej będą w stanie procedować takie wnioski; jednocześnie umożliwi to powstanie spójnej i jednolitej praktyki orzecznictwa w Polsce, która z czasem pozwoliłaby na włączenie w orzekanie wszystkich Sądów Okręgowych.

Z wyrazami szacunku

Mariusz Marek Ławnik
Przewodniczący Stowarzyszenia Tęczowi Społecznicy

Stowarzyszenie Tęczowi Społecznicy
ul. Kutnowska 11
93-485 Łódź
tel: 575-730-548

Ustawa o uzgodnieniu płci

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa procedurę i skutki uzgodnienia płci osób, których tożsamość płciowa różni się od płci wpisanej do aktu urodzenia.

Art. 2.

Ilekroć w ustawie jest mowa o:

1) tożsamości płciowej – należy przez to rozumieć utrwalone, intensywnie odczuwane doświadczanie i przeżywanie własnej płciowości.

2) wnioskodawcy – należy przez to rozumieć osobę wnoszącą o uzgodnienie płci albo osobę, której płeć została uzgodniona na podstawie prawomocnego postanowienia uwzględniającego wniosek o uzgodnienie płci.

Rozdział 2 Postępowanie w sprawach o uzgodnienie płci

Art. 3.

1. Uzgodnienia płci dokonuje sąd w postępowaniu nieprocesowym.
2. W sprawach o uzgodnienie płci orzekają Sądy Okręgowe, wskazane jako właściwe przez Ministra Sprawiedliwości⁴.
3. Minister Sprawiedliwości, kierując się potrzebą zapewnienia racjonalnej organizacji sądownictwa i uwzględniając ekonomikę postępowania sądowego, powołuje w drodze zarządzenia dedykowane wydziały w Sądach Okręgowych, wspomnianych w ust. 2, odpowiedzialne za rozpatrywanie wniosków o uzgodnienie płci.
4. Prezes Sądu Okręgowego, właściwego do rozpoznania spraw o których mowa w ust. 1, ustanawia dedykowaną listę biegłych sądowych: psychiatrów, psychologów, seksuologów, specjalizujących się w diagnostyce niezgodności płciowej.
5. Sąd dopuszczając dowód z opinii biegłego w postępowaniu o uzgodnienie płci wyznacza go z listy biegłych sądowych, o której mowa w ust. 4.

⁴ Minister Sprawiedliwości wskazuje co najmniej 4 Sądy Okręgowe (Katowice, Łódź, Warszawa, Gdańsk), w których powołane zostaną Wydziały właściwe do rozpatrywania wniosków o uzgodnienie płci. Proponowane rozwiązanie ma na celu usprawnienie rozpatrywania wniosków, skrócenie czasu oczekiwania na decyzję oraz zachowanie jednolitych i spójnych zasad orzekania.

Stowarzyszenie Tęczowi Społecznicy
ul. Kutnowska 11
93-485 Łódź
tel: 575-730-548

Art. 4.

1. Wniosek o uzgodnienie płci może zgłosić osoba, której wniosek dotyczy.
2. W przypadku małoletnich powyżej 13 roku życia, przy braku ich sprzeciwu, uprawniony do złożenia wniosku jest również przedstawiciel ustawowy.
3. Zainteresowanym w sprawie o uzgodnienie płci jest tylko wnioskodawca.
4. Organizacje pozarządowe, do których zadań statutowych należą: działanie na rzecz ochrony praw człowieka, organizacja pomocy prawnej dla osób zagrożonych dyskryminacją lub osób doświadczających dyskryminacji mogą, za zgodą wnioskodawcy wyrażoną na piśmie, przystąpić do wnioskodawcy w toczącym się postępowaniu w sprawie o uzgodnienie płci.
5. Posiedzenia odbywają się przy drzwiach zamkniętych.
6. Sąd w pierwszej kolejności obligatoryjnie wysłuchuje nieletniego w przypadku złożenia wniosku przez jego przedstawicieli ustawowych.
7. Nietletni ma prawo sprzeciwu wobec złożonego wniosku. Sprzeciw nieletniego co do toczącego się postępowania skutkuje umorzeniem postępowania z urzędu.

Art. 5

1. O uzgodnienie płci może wnosić osoba, która ma pełną zdolność do czynności prawnych i nie pozostaje w związku małżeńskim, u której stwierdzono występowanie tożsamości płciowej odmiennej od płci wpisanej do aktu urodzenia.
2. Wniosek o uzgodnienie płci powinien zawierać imię lub imiona, jakie ma nosić wnioskodawca po uzgodnieniu płci.
3. Do wniosku o uzgodnienie płci wnioskodawca jest obowiązany dołączyć posiadaną dokumentację wspierającą składany wniosek- w tym w szczególności dokumentację medyczną oraz diagnozę o transpłciowości
4. W przypadku niezłączenia do wniosku o uzgodnienie płci dokumentów, o których mowa w ust. 3, przewodniczący zwraca wniosek. Przepis art. 130 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.2)) stosuje się.

Art. 6.

1. Wniosek o uzgodnienie płci podlega rozpoznaniu nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia zgłoszenia wniosku do właściwego sądu.
2. Sąd może ograniczyć postępowanie dowodowe do dowodów z dokumentów załączonych do wniosku i dowodu z przesłuchania wnioskodawcy.

Art. 7.

Sąd w postanowieniu uwzględniającym wniosek o uzgodnienie płci orzeka o imieniu lub imionach wnioskodawcy – zgodnie z jego żądaniem, jeżeli wybór imienia lub imion nie jest sprzeczny z art. 59 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. poz. 1741, z późn. zm.3)). Zgodnie z wyrażoną we wniosku wolą wnioskodawcy Sąd orzeka również o nazwisku lub nazwisku rodzowym wnioskodawcy w

Stowarzyszenie Tęczowi Społeczniczy
ul. Kutnowska 11
93-485 Łódź
tel: 575-730-548

zakresie dostosowania ich końcówek gramatycznych do uzgodnionej płci, jeżeli dotychczasowa forma gramatyczna nazwiska lub nazwiska rodzowego wskazuje płeć.

Art. 8.

Postanowienie uwzględniające wniosek o uzgodnienie płci zawiera również następujące dane dotyczące wnioskodawcy:

- 1) numer PESEL;
- 2) miejsce i datę urodzenia;
- 3) imiona, nazwiska i nazwiska rodzowe rodziców.

Art. 9.

Sąd niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia uwzględniającego wniosek o uzgodnienie płci przesyła jego odpis kierownikowi urzędu stanu cywilnego właściwemu ze względu na miejsce sporządzenia aktu urodzenia wnioskodawcy.

Rozdział 3 Skutki uzgodnienia płci

Art. 10.

1. Prawomocne postanowienie, uwzględniające wniosek o uzgodnienie płci, stanowi podstawę sporządzenia nowego aktu urodzenia, zmiany numeru PESEL i wydania dowodu osobistego oraz może być podstawą zmiany nazwiska.
2. Sporządzenie nowego aktu urodzenia na podstawie prawomocnego postanowienia uwzględniającego wniosek o uzgodnienie płci nie wpływa na istniejące stosunki prawne między wnioskodawcą a osobami trzecimi, w szczególności między wnioskodawcą, a jego rodzicami oraz dziećmi przysposobionymi przed uprawomocnieniem się postanowienia uwzględniającego wniosek o uzgodnienie płci. Sporządzenie nowego aktu urodzenia na podstawie prawomocnego postanowienia uwzględniającego wniosek o uzgodnienie płci nie wywiera skutków w zakresie stosunków między wnioskodawcą, a jego dziećmi biologicznymi.

Art. 11.

Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia uwzględniającego wniosek o uzgodnienie płci wszystkie prawa i obowiązki, zależne od przynależności do danej płci, wynikają z płci określonej w tym postanowieniu.

Art. 12.

1. Postanowienie uwzględniające wniosek o uzgodnienie płci nie wpływa na ustalone w chwili jego uprawomocnienia uprawnienia wnioskodawcy z tytułu ubezpieczenia społecznego.
2. Jeżeli płeć stanowi istotne kryterium dla ustalenia prawa i wysokości świadczenia z ubezpieczenia społecznego, kryterium to określa się na podstawie prawomocnego postanowienia uwzględniającego wniosek o uzgodnienie płci. Do ustalenia wymiaru

Stowarzyszenie Tęczowi Społecznicy
ul. Kutnowska 11
93-485 Łódź
tel: 575-730-548

tego świadczenia stosuje się podstawy obliczeń z okresu przed uprawomocnieniem się tego postanowienia.

Art. 13.

1. Prawomocne postanowienie uwzględniające wniosek o uzgodnienie płci wraz z odpisem nowego aktu urodzenia stanowią podstawę niezwłocznego sporządzenia i wydania dokumentów potwierdzających kwalifikacje, wykształcenie, staż pracy oraz stan zdrowia wnioskodawcy, uwzględniających nowe dane osobowe. Dokumenty sporządza i wydaje ich wystawca albo jego następca prawny.
2. Podstawą wydania dokumentów, o których mowa w ust. 1, jest również prawomocne orzeczenie wydane na podstawie art. 189 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego albo na podstawie art. 31 ustawy z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2011 r. poz. 1264 oraz z 2012 r. poz. 1529).
3. Informacje z dotychczasowych dokumentów podlegają udostępnieniu wyłącznie na żądanie wnioskodawcy, sądu albo prokuratora.
4. Do sporządzenia i wydania przez organy publiczne dokumentów, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy o sprostowaniu.

